

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 16 listopada 2010 r.*

W sprawie C-261/09

mającej za przedmiot wnioski o wydanie, na podstawie art. 35 UE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Oberlandesgericht Stuttgart (Niemcy) postanowieniem z dnia 29 czerwca 2009 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 14 lipca 2009 r., w postępowaniu w sprawie wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko

Gaetano Mantellowi,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: V. Skouris, prezes, A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.C. Bonichot, prezesi izb, M. Ilešič, J. Malenovský, U. Lohmus, E. Levits, A.Ó Caoimh, L. Bay Larsen, C. Toader (sprawozdawca) i M. Berger, sędziowie,

* Język postępowania: niemiecki.

rzecznik generalny: Y. Bot,
sekretarz: B. Fülöp, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 6 lipca 2010 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu rządu niemieckiego przez S. Unzeitig oraz J. Möllera, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu czeskiego przez M Smolka, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu greckiego przez T. Papadopoulou oraz G. Karipsiadisa, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu hiszpańskiego przez M. Muñoz Pérez, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu francuskiego przez B. Beaupère Manokha oraz G. de Berguesa, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu włoskiego przez G. Palmieri, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez P. Gentiliego, avvocato dello Stato,

- w imieniu rządu niderlandzkiego przez M. de Ree, działającą w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu polskiego przez M. Dowgielewicza, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu szwedzkiego przez A. Falk oraz C. Meyer-Seitz, działające w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez S. Hathawaya, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez S. Lee, barrister,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez S. Grünheid oraz R. Troostersa, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 7 września 2010 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- ¹ Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 3 pkt 2 decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (Dz.U. L 190, s. 1, zwanej dalej „decyzją ramową”), a w szczególności zasady *ne bis in idem*.

- 2 Wniosek ten został złożony w kontekście wykonania w Niemczech europejskiego nakazu aresztowania w związku z postępowaniami wszczętymi przez organy włoskie przeciwko G. Mantellowi i 76 innym osobom podejrzanym o nielegalny obrót kokainą w rejonie miasta Vittoria (Włochy).

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy 1, 5, 8, 10 i 12 decyzji ramowej mają następujące brzmienie:

„1. Zgodnie z konkluzjami Rady Europejskiej w Tampere z dnia 15 i 16 października 1999 r., w szczególności z ich pkt 35, należy znieść formalną procedurę ekstradycyjną między państwami członkowskimi w odniesieniu do prawomocnie skazanych osób uciekających przed sprawiedliwością oraz należy przyspieszyć procedury ekstradycyjne w odniesieniu do osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa.

[...]

5. Cel Unii, jakim jest ustanowienie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, prowadzi do zniesienia ekstradycji między państwami członkowskimi i zastąpienia jej systemem przekazywania osób między organami sądowymi.

W dalszej perspektywie wprowadzenie nowego, uproszczonego systemu przekazywania osób skazanych bądź podejrzanych, w celach wykonania wyroku lub wszczęcia postępowania prowadzącego do wydania wyroku w sprawach karnych, stwarza możliwość usunięcia złożoności obecnych procedur ekstradycyjnych i związanej z nimi możliwości przewlekania postępowania. Dominująca do dziś między państwami członkowskimi tradycyjna współpraca w zakresie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości powinna zostać zastąpiona przez system swobodnego przepływu orzecznictwa sądowego w sprawach karnych, obejmujący zarówno decyzje prawomocne, jak i nieprawomocne.

[...]

8. Decyzje w sprawie wykonywania europejskiego nakazu aresztowania należy poddawać należytych kontrolom, co oznacza, że organ sądowy państwa członkowskiego, na terytorium którego osoba, której wniosek dotyczy, została aresztowana, zobowiązany jest do podjęcia decyzji w sprawie przekazania tej osoby.

[...]

10. Mechanizm europejskiego nakazu aresztowania opiera się na wysokim stopniu zaufania w stosunkach między państwami członkowskimi. Jego wykonanie można zawiesić jedynie w przypadku poważnego i trwałego naruszenia przez jedno z państw członkowskich zasad określonych w art. 6 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej, ustalonych przez Radę na podstawie art. 7 ust. 1 wymienionego Traktatu ze skutkami określonymi w jego art. 7 ust. 2.

[...]

12. Niniejsza decyzja ramowa respektuje prawa podstawowe i przestrzega zasad uznanych w art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej oraz tych, które znajdują odbicie w Karcie [praw podstawowych] Unii Europejskiej [...], w szczególności w jej rozdziale VI. Żadnego z przepisów niniejszej decyzji ramowej nie należy interpretować jako zakazującego odmowy przekazania osoby, w odniesieniu do której europejski nakaz aresztowania został wydany, kiedy istnieją, oparte o obiektywne przesłanki, podstawy do przypuszczania, że wymieniony nakaz aresztowania został wydany w celu ścigania lub ukarania osoby ze względu na jej płeć, rasę, religię, pochodzenie etniczne, obywatelstwo, język, poglądy polityczne lub orientację seksualną, lub że jej sytuacja może ulec pogorszeniu z jednej z tych przyczyn.

[...]"

- 4 Artykuł 1 decyzji ramowej stanowi:

„1. Europejski nakaz aresztowania stanowi decyzję sądową wydaną przez państwo członkowskie w celu aresztowania i przekazania przez inne państwo członkowskie osoby, której dotyczy wniosek, w celu przeprowadzenia postępowania karnego lub wykonania kary pozbawienia wolności bądź środka zabezpieczającego [związanego z pozbawieniem wolności].

2. Państwa członkowskie wykonują każdy europejski nakaz aresztowania w oparciu o zasadę wzajemnego uznawania i zgodnie z przepisami niniejszej decyzji ramowej.

3. Niniejsza decyzja ramowa nie skutkuje modyfikacją obowiązku poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawa zawartych w art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej”.

5 Zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 decyzji ramowej:

„1. Europejski nakaz aresztowania może zostać wydany w przypadku czynów, które w świetle prawa obowiązującego w wydającym nakaz państwie członkowskim zagrożone są karą pozbawienia wolności lub środkiem zabezpieczającym [związany z pozbawieniem wolności] o maksymalnym wymiarze co najmniej 12 miesięcy [których górna granica wynosi przynajmniej 12 miesięcy], albo, w przypadku gdy zapadł wyrok lub wydano środek zabezpieczający, o wymiarze co najmniej czterech miesięcy.

2. Następujące przestępstwa, jeśli w wydającym nakaz państwie członkowskim zagrożone są karą pozbawienia wolności lub środkiem zabezpieczającym [związany z pozbawieniem wolności] o wymiarze co najmniej trzech lat [których górna granica wynosi przynajmniej 3 lata] i jako określone prawem [tak jak są zdefiniowane w prawie] wydającego nakaz państwa członkowskiego, stanowią na warunkach niniejszej decyzji ramowej podstawę, bez weryfikacji pod kątem podwójnej odpowiedzialności karnej za popełniony czyn, do przekazania na mocy europejskiego nakazu aresztowania:

— udział w organizacjach przestępczych,

[...]

— nielegalny handel środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi,

[...]"

- 6 Artykuł 3 decyzji ramowej, zatytułowany „Obligatoryjna odmowa wykonania europejskiego nakazu aresztowania”, stanowi:

„Właściwy sądowy organ państwa członkowskiego wykonującego europejski nakaz aresztowania (zwany dalej »wykonującym nakaz organem sądowym«) odmawia wykonania europejskiego nakazu aresztowania w następujących przypadkach:

[...]

- 2) jeśli wykonujący nakaz organ sądowy zostaje poinformowany, że w stosunku do osoby, której dotyczy wnioszek, zapadło w związku z popełnieniem tych samych czynów prawomocne orzeczenie w państwie członkowskim, z zastrzeżeniem, że jeśli została orzeczona kara, to została ona wykonana lub jest wykonywana, lub też nie może być dłużej wykonywana w świetle prawa państwa członkowskiego, w którym nastąpiło skazanie;

[...]"

7 Stosownie do art. 15 decyzji ramowej, zatytułowanego „Decyzja o przekazaniu”:

„1. Decyzję o tym, czy dana osoba ma zostać przekazana, podejmuje wykonujący nakaz organ sądowy z uwzględnieniem terminów i zgodnie z warunkami określonymi w niniejszej decyzji ramowej.

2. Jeśli wykonujący organ sądowy uważa informacje przekazane przez wydające nakaz państwo członkowskie za niewystarczające do celów podjęcia decyzji o przekazaniu, występuje o bezzwłoczne przekazanie niezbędnych informacji uzupełniających, w szczególności w odniesieniu do art. 3–5 oraz art. 8, oraz może ustalić termin ich otrzymania, z uwzględnieniem konieczności zachowania terminu określonego w art. 17.

3. Wydający nakaz organ sądowy może w dowolnym terminie przysyłać wszelkie dodatkowe przydatne informacje do wykonującego nakaz organu sądowego”.

8 Artykuł 54 Konwencji wykonawczej do Układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. zawartego między rządami państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec i Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na

wspólnych granicach (Dz.U. 2000, L 239, s. 19, zwanej dalej „KWUS”), podpisanej w dniu 19 czerwca 1990 r. w Schengen (Luksemburg), stanowi:

„Osoba, której proces zakończył się wydaniem prawomocnego wyroku na obszarze jednej Umawiającej się Strony, nie może być ścigana na obszarze innej Umawiającej się Strony za ten sam czyn, pod warunkiem że została nałożona i wykonana kara lub jest ona w trakcie wykonywania, lub nie może być już wykonana na mocy przepisów prawnych skazującej Umawiającej się Strony”.

9 Artykuł 57 ust. 1 i 2 KWUS przewiduje:

„1. W przypadku gdy Umawiająca się Strona oskarży osobę o popełnienie przestępstwa, a właściwe władze tej Umawiającej się Strony mają powody, aby przypuszczać, że oskarżenie dotyczy tych samych czynów, w odniesieniu do których proces danej osoby został ostatecznie zakończony prawomocnym wyrokiem w innej Umawiającej się Stronie, władze powyższe, jeśli uznają to za stosowne, żądają istotnych informacji od właściwych władz Umawiającej się Strony, na której terytorium wyrok został wydany.

2. Żądane informacje przekazywane są niezwłocznie oraz są brane pod uwagę przy dalszych działaniach podejmowanych w prowadzonym postępowaniu”.

10 Z informacji dotyczącej daty wejścia w życie traktatu z Amsterdamu opublikowanej w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich* w dniu 1 maja 1999 r. (Dz.U. L 114, s. 56) wynika, że Republika Federalna Niemiec złożyła oświadczenie w trybie art. 35 ust. 2 UE, mocą którego uznała właściwość Trybunału Sprawiedliwości do orzekania na warunkach określonych w art. 35 ust. 3 lit. b) UE.

Prawa krajowe

Prawo niemieckie

- ¹¹ Artykuł 3 pkt 2 decyzji ramowej został transponowany do prawa niemieckiego w § 83 pkt 1 Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (ustawy z dnia 23 grudnia 1982 r. o międzynarodowej pomocy prawnej w sprawach karnych, zwanej dalej „IRG”) w brzmieniu wynikającym z Europäischen Haftbefehlsgesetz (ustawy z dnia 20 lipca 2006 r. o europejskim nakazie aresztowania, BGBl. 2006 I, s. 1721, zwanej dalej „EuHbG”). Paragraf ten, zatytułowany „Dodatkowe przesłanki dopuszczalności ekstradycji”, stanowi:

„Ekstradycja nie jest dopuszczalna, jeżeli

1. Osoba ścigana została prawomocnie osądzona za ten sam czyn, który stanowi podstawę wniosku, w innym państwie członkowskim, z zastrzeżeniem, że w przypadku skazania została orzeczona kara, która została wykonana lub jest wykonywana, lub też w świetle prawa państwa członkowskiego, w którym nastąpiło skazanie, nie może być dłużej wykonywana [...].

[...]”

Prawo włoskie

- ¹² Artykuły 73 i 74 dekretu Prezydenta Republiki nr 309 z dnia 9 października 1990 r., zawierającego ujednolicony tekst ustawy o środkach odurzających i psychotropowych, zapobieganiu uzależnieniom oraz leczeniu i reintegracji osób uzależnionych (zwanego dalej „DPR nr 309/90”), mają następujące brzmienie:

„Artykuł 73. Nielegalne wytwarzanie, handel i posiadanie środków odurzających lub substancji psychotropowych

1. Kto działając bez zezwolenia, o którym mowa w art. 17, hoduje, produkuje, fabrykuje, ekstrahuje, rafinuje, sprzedaje, oferuje lub wprowadza do obrotu, przekazuje, dystrybuje, czyni przedmiotem handlu, transportuje, zapewnia dla innych, przesyła, wysyła tranzytem lub dostarcza w jakimkolwiek celu środki odurzające lub substancje psychotropowe [...] podlega karze pozbawienia wolności od 6 do 20 lat i karze grzywny w wysokości od 26 000 do 260 000EUR.

[...]

6. Wymiar kary podlega zaostrzeniu, jeżeli czyn został popełniony przez co najmniej trzy osoby działające wspólnie.

Artykuł 74. Grupa zajmująca się nielegalnym handlem środkami odurzającymi lub substancjami psychotropowymi

1. Jeżeli co najmniej trzy osoby działają wspólnie w celu popełnienia przestępstw wymienionych w art. 73, osoby, które ją założyły, ją stanowią, kierują nią, zajmują się jej organizacją lub finansowaniem, podlegają wyłącznie karze pozbawienia wolności nie mniejszej niż 20 lat.
2. Osoby należące do takiej grupy podlegają karze pozbawienia wolności nie mniejszej niż 10 lat.
3. Wymiar kary podlega zaostrzeniu, jeżeli liczba współdziałających osób wynosi dziesięć [...].

[...]"

- 13 Zgodnie z art. 649 włoskiego kodeksu postępowania karnego „przeciwko oskarżonemu, który został uniewinniony lub skazany na mocy prawomocnego wyroku lub postanowienia w postępowaniu karnym, nie może zostać wszczęte nowe postępowanie karne w odniesieniu do tego samego czynu, nawet jeśli czyn ten jest traktowany inaczej z punktu widzenia jego kwalifikacji prawnej, wagi lub towarzyszących mu okoliczności”.
- 14 Zgodnie z informacjami udzielonymi przez rząd włoski z orzecznictwa Corte suprema di cassazione (włoskiego sądu kasacyjnego) wynika jednak, że na wyjątek przewidziany w art. 649 kodeksu postępowania karnego można się powołać jedynie wtedy, gdy czyn, którego dotyczy prawomocne orzeczenie, obejmuje sytuację idealnego zbiegu przestępstw, gdyż zachowanie, które już stało się przedmiotem prawomocnego orzeczenia, może zostać poddane ponownej ocenie jako okoliczność faktyczna i zakwalifikowane, zgodnie z odmienną, a nawet alternatywną oceną, jako należące do szerszej kategorii czynów karalnych”.

Stan faktyczny w sprawie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

- 15 W dniu 7 listopada 2008 r. Tribunale di Catania (Włochy) wydał przeciwko G. Mantellowi europejski nakaz aresztowania (zwany dalej „nakazem aresztowania”) w celu zatrzymania go i przekazania organom włoskim w związku z prowadzonym przeciwko niemu postępowaniem karnym. Podstawą tego nakazu aresztowania jest krajowy nakaz aresztowania wydany przez ten sam sąd w dniu 5 września 2008 r. przeciwko G. Mantellowi 76 współoskarżonym.
- 16 W europejskim nakazie aresztowania G. Mantellowi zarzucono popełnienie dwóch czynów.
- 17 Po pierwsze, zarzucono mu, że w okresie od stycznia 2004 r. do listopada 2005 r. uczestniczył, w ramach organizacji przestępczej liczącej co najmniej dziesięć innych osób, w zorganizowanym handlu kokainą w Vittorio, w innych włoskich miejscowościach, jak również w Niemczech. G. Mantello nie tylko pełnił rolę kuriera i pośrednika, lecz także był odpowiedzialny za dostawę kokainy i handel nią. Zgodnie z art. 74 ust. 1 i 3 DPR nr 309/90 czyny te podlegają w prawie włoskim karze co najmniej 20 lat pozbawienia wolności.
- 18 Po drugie, zarzucono mu, że w tym samym okresie i miejscach, działając sam lub wspólnie z innymi osobami, nielegalnie nabywał, posiadał, przewoził, sprzedawał lub przekazywał kokainę innym osobom. Czyny te są w prawie włoskim zagrożone karą od 8 do 20 lat pozbawienia wolności, przy czym kara ta może zostać zastrżona.

- 19 W tej kwestii powołano się przeciwko G. Mantellowi na istnienie okoliczności obciążających polegających na tym, że za pośrednictwem sieci kokaina zastała udostępniona osobie małoletniej.
- 20 Z informacji zawartych w krajowym nakazie aresztowania wynika, że od stycznia 2004 r. różne włoskie organy prowadziły dochodzenie w sprawie nielegalnego handlu kokainą w rejonie miasta Vittoria. Czynności polegały na kontroli rozmów telefonicznych na dużą skalę, które pozwoliły na wykrycie zorganizowanej sieci obejmującej dwie zorganizowane grupy przestępcze, co wiązało się z zastosowaniem art. 74 DPR nr 309/90. Ponadto przechwycone rozmowy telefoniczne G. Mantella w okresie od 19 stycznia do 13 września 2005 r. potwierdziły jego udział w tej sieci. G. Mantello był także obserwowany przez organy ścigania podczas kilku jego podróży, w szczególności między Sycylią (Włochy) a Mediolanem (Włochy) w dniach 28 lipca oraz 12 sierpnia 2005 r. a także między Sycylią a Esslingen (Niemcy) i Katanią w dniu 12 września 2005 r.
- 21 Podczas tej ostatniej podróży G. Mantello dokonał zakupu 150 g kokainy w Esslingen. Gdy wracał, wieczorem 13 września 2005 r., po wyjściu z pociągu na dworcu w Katanii został zatrzymany przez policję kolejową. W wyniku przeszukania znaleziono przy nim dwie saszetki zawierające, odpowiednio, 9,5 g i 145,96 g kokainy, odpowiadające liczbie 599–719 indywidualnych porcji.
- 22 Wyrokiem Tribunale di Catania z dnia 30 listopada 2005 r. G. Mantello został skazany na karę trzech lat, sześciu miesięcy i dwudziestu dni pozbawienia wolności i na karę grzywny w wysokości 13 000 EUR. W akcie oskarżenia prokuratura w Katanii zarzuciła mu, że w dniu 13 września 2005 r. w Katanii nielegalnie posiadał 155,46 g kokainy w celu dalszej sprzedaży. Sąd uznał te czyny za udowodnione. Na wniosek G. Mantella sprawa została rozpoznana w postępowaniu uproszczonym, co umożliwiło mu uzyskanie łagodniejszego wymiaru kary. Wyrok ten został utrzymany w mocy wyrokiem Corte d'appello di Catania (sądu apelacyjnego w Katanii) z dnia 18 kwietnia 2006 r.

- 23 Następnie Tribunale di Catania złagodził karę wymierzoną G. Mantellemu, w związku z czym odbył w rzeczywistości jedynie 10 miesięcy i 20 dni pozbawienia wolności. Obniżona została także kwota grzywny.
- 24 Na polecenie Generalstaatsanwaltschaft Stuttgart (prokuratura w Stuttgarcie), która w dniu 3 grudnia 2008 r. uzyskała na podstawie wpisu w systemie informacji Schengen (SIS) informację o nakazie aresztowania, G. Mantello został w dniu 29 grudnia 2008 r. zatrzymany w miejscu zamieszkania i doprowadzony przed Amtsgericht Stuttgart. W trakcie przesłuchania G. Mantello sprzeciwił się swojemu przekazaniu wydającemu nakaz organowi sądowemu i nie zrzekł się stosowania zasady szczególności. Na wniosek prokuratury Oberlandesgericht Stuttgart wystąpił w dniu 22 stycznia 2009 r. do organów włoskich o sprawdzenie, czy wyrok Tribunale di Catania z dnia 30 listopada 2005 r. nie stoi na przeszkodzie wykonaniu nakazu aresztowania.
- 25 Ponieważ Oberlandesgericht Stuttgart nie otrzymał od tych organów żadnych informacji, w dniu 20 marca 2009 r. sąd ten wydał postanowienie wstrzymujące wykonanie nakazu aresztowania. Ze względu na trudności natury faktycznej i prawnej, jakie pojawiły się w sprawie przed sądem krajowym, sąd ten postanowił przyznać G. Mantellowi obrońcę z urzędu.
- 26 Następnie – i w odpowiedzi na żądanie udzielenia informacji pochodzące od organu sądowego wykonującego nakaz – sędzia śledczy Tribunale di Catania, jako organ sądowy wydający nakaz, wyjaśnił w dniu 4 kwietnia 2009 r., że orzeczenie z dnia 30 listopada 2005 r. nie stoi na przeszkodzie ściganiu czynów wskazanych w nakazie aresztowania oraz że nie jest to sytuacja podlegająca zasadzie ne bis in idem. Prokuratura w Stuttgarcie wystąpiła więc do sądu krajowego z wnioskiem o wykonanie nakazu.

- 27 Oberlandesgericht Stuttgart zastanawia się jednakże, czy może sprzeciwić się wykonaniu nakazu aresztowania wydanego w odniesieniu do przestępstw polegających na zorganizowanej przestępczości, ponieważ – jego zdaniem – już w trakcie postępowania, które zakończyło się skazaniem G. Mantella za posiadanie kokainy w celu dalszej sprzedaży, włoskie organy ścigania posiadały wystarczające dowody, by przedstawić mu zarzuty i kontynuować postępowanie o czyny zarzucane w nakazie aresztowania, w szczególności o handel narkotykami w ramach zorganizowanej grupy. Mimo to, ze względu na dobro postępowania, w celu rozbicia tego handlu i zatrzymania pozostałych uczestniczących w nim osób, organy ścigania nie przedstawiły sędziemu śledczemu posiadanych informacji i dowodów ani nie wystąpiły w tym momencie o ściganie tych czynów.
- 28 Według sądu krajowego w prawie niemieckim, zgodnie z wykładnią Bundesgerichtshof, późniejsze ściganie przestępstwa polegającego na udziale w grupie przestępczej jest zasadniczo możliwe, jeśli, po pierwsze, przedmiotem wcześniejszego aktu oskarżenia i postępowania sądowego były jedynie pojedyncze działania członka takiej grupy i jeśli, po drugie, oskarżony nie miał podstaw do uzasadnionego oczekiwania, że wcześniejszym postępowaniem zostały objęte wszystkie jego czyny popełnione w ramach grupy. Wydaje się jednak, że sąd krajowy nie w pełni podziela stanowisko Bundesgerichtshof. Sugeruje on dodanie jeszcze jednego warunku. Miałby on polegać na tym, że w chwili zapadania orzeczenia obejmującego pojedynczy czyn organy ścigania nie powinny wiedzieć o popełnieniu innych pojedynczych czynów oraz przestępstwa polegającego na udziale w grupie przestępczej. W przypadku włoskich organów dochodzeniowych to właśnie ten ostatni warunek nie został spełniony.
- 29 Oberlandesgericht Stuttgart wskazuje ponadto, że z jednej strony w zawisłej przed nim sprawie nie występuje element transnarodowy, gdyż potencjalne „idem” stanowi orzeczenie sądu pochodzące z wydającego nakaz państwa członkowskiego, a nie z innego państwa członkowskiego. Z drugiej strony sąd ten podkreśla również, że pojęcie „tych samych czynów” nie stanowiło dotychczas przedmiotu wykładni Trybunału w kontekście europejskiego nakazu aresztowania. Sąd ten zastanawia się w tym względzie, czy w sytuacji takiej jak w sprawie przed sądem krajowym może znajdować zastosowanie orzecznictwo wypracowane w ramach KWUS.

30 W tych okolicznościach Oberlandesgericht w Stuttgarcie zawiesił postępowanie w sprawie i zwrócił się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy kwestia występowania »tych samych czynów« w rozumieniu art. 3 pkt 2 decyzji ramowej [...] podlega ocenie:

a) zgodnie z prawem wydającego nakaz państwa członkowskiego,

b) zgodnie z prawem wykonującego nakaz państwa członkowskiego,

c) zgodnie z autonomiczną wykładnią pojęcia »tych samych czynów«, dokonaną na gruncie prawa Unii?

2) Czy nielegalny przywóz środków odurzających stanowi »ten sam czyn« w rozumieniu art. 3 pkt 2 decyzji ramowej co członkostwo w grupie mającej na celu nielegalny handel środkami odurzającymi, jeżeli organy dochodzeniowe w chwili wydania wyroku skazującego w sprawie tego przywozu posiadały informacje i dowody, w świetle których istniało uzasadnione podejrzenie członkostwa w grupie [przestępczej], jednakże ze względu na dobro postępowania zaniechały przedstawienia stosownych informacji i dowodów sądowi i w związku z tym wystąpienia ze stosownym wnioskiem o wszczęcie postępowania karnego?”

- 31 Na wniosek sądu krajowego, uzasadniony troską tego sądu o nieprzedłużanie postępowania w sprawie przekazania, którego domagają się organy włoskie, wyznaczona izba rozważyła konieczność rozpoznania niniejszej sprawy w trybie pilnym, przewidzianym w art. 104b regulaminu postępowania przed Trybunałem. Postanowieniem z dnia 20 lipca 2009 r., wydanym na podstawie art. 104b § 1 akapit czwarty tego regulaminu, wyznaczona izba postanowiła wniosku nie uwzględnić.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

- 32 Poprzez pytania prejudycjalne sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy w okolicznościach takich jak w sprawie przed sądem krajowym może odmówić wykonania nakazu aresztowania na podstawie art. 3 pkt 2 decyzji ramowej.
- 33 Z pierwszego z przedstawionych pytań, sprowadzającego się do tego, czy pojęcie „tych samych czynów” zawarte w art. 3 pkt 2 decyzji ramowej stanowi autonomiczne pojęcie prawa Unii, wynika bowiem, że – w opinii sądu krajowego – gdyby pojęcie to powinno być analizowane jedynie w świetle prawa państwa członkowskiego wydania nakazu lub prawa państwa członkowskiego jego wykonania, to wówczas sąd ten byłby zobowiązany do przekazania G. Mantella. Rzecz przedstawiałaby się w ten sposób dlatego, że po pierwsze w prawie niemieckim – zgodnie z wykładnią Bundesgerichtshof – przestępczy udział w grupie co do zasady mógłby być nadal ścigany, jeżeli wcześniejszy akt oskarżenia lub wcześniejsze postępowanie sądowe obejmowały jedynie pojedyncze czyny członka takiej grupy i jeżeli oskarżony nie nabył uzasadnionych oczekiwań co do faktu, że wcześniejsze postępowanie obejmowało wszystkie czyny popełnione w ramach takiej grupy. Po drugie, mając na względzie orzecznictwo Corte suprema di cassazione wspomniane w pkt 14 niniejszego wyroku oraz przytoczone w jego pkt 26 informacje, jakich sądowi krajowemu udzielił w dniu 4 kwietnia

2009 r. sędzia śledczy Tribunale di Catania, orzeczenie z dnia 30 listopada 2005 wydane przez ten sąd, zgodnie z prawem włoskim, nie stoi na przeszkodzie ściganiu o czyny takie jak opisane w nakazie aresztowania.

³⁴ Gdyby natomiast pojęcie „tych samych czynów” zawarte w art. 3 pkt 2 decyzji ramowej należało rozpatrywać jako autonomiczne pojęcie prawa Unii, poprzez drugie z przedstawionych pytań sąd krajowy zmierza do ustalenia, czy – inaczej niż w prawie włoskim i niemieckim, tak jak rozumieją je sądy najwyższe tych państw członkowskich – dla potrzeb rozszerzenia odpowiedzialności karnej danej osoby ponad objęty prawomocnym orzeczeniem pojedynczy czyn ten przepis decyzji ramowej wymaga, by w czasie skierowania pierwszego oskarżenia, które doprowadziło do tego prawomocnego orzeczenia, organy ścigania nie wiedziały o innych występkach indywidualnych i występkach udziału w grupie przestępczej, co nie miało miejsca w przypadku włoskich organów ścigania.

³⁵ Tytułem wstępu należy przypomnieć, że w szczególności z art. 1 ust. 1 i 2 decyzji ramowej, a także jej motywów 5 i 7 wynika, że jej celem jest zastąpienie systemu wielostronnej ekstradycji między państwami członkowskimi systemem przekazywania między organami sądowymi osób skazanych bądź podejrzanych w celu wykonania wyroku lub ścigania, przy czym ten drugi system jest oparty na zasadzie wzajemnego uznawania (zob. wyrok z dnia 6 października 2009 r. w sprawie C-123/08 Wolzenburg, Zb.Orz. s. I-9621, pkt 56).

- 36 Zasada wzajemnego uznawania, która leży u podstaw systematyki decyzji ramowej, powoduje, zgodnie z art. 1 ust. 2 tej decyzji, że państwa członkowskie są zasadniczo zobowiązane do uwzględnienia europejskiego nakazu aresztowania (wyrok z dnia 1 grudnia 2008 r. w sprawie C-388/08 PPU, Leymann i Pustovarov, Zb.Orz. s. I-8983, pkt 51).
- 37 Państwa członkowskie mogą bowiem odmówić wykonania takiego nakazu wyłącznie w wymienionych w art. 3 tejże decyzji ramowej przypadkach obligatoryjnej odmowy oraz w przypadkach wskazanych w jej art. 4 (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Leymann i Pustovarov, pkt 51).
- 38 W tej kwestii należy wskazać, że pojęcia „tych samych czynów” nie można pozostawić ocenie organów sądowych każdego państwa członkowskiego w zależności od ich prawa krajowego. Z wymogu jednolitego stosowania prawa Unii wynika bowiem, że skoro przepis ten nie zawiera wyraźnego odesłania do prawa państw członkowskich w odniesieniu do tego pojęcia, należy nadać mu w całej Unii autonomiczną i jednolitą wykładnię (zob. analogicznie wyrok z dnia 17 lipca 2008 r. w sprawie C-66/08 Kozłowski, Zb.Orz. s. I-6041, pkt 41 i 42). Jest to zatem autonomiczne pojęcie prawa Unii i jako takie może stać się przedmiotem pytania prejudycjalnego każdego sądu, do którego wpłynęła dotycząca go sprawa, na warunkach określonych w tytule VII protokołu nr 36 załączonego do traktatu FUE, dotyczącego postanowień przejściowych.
- 39 Należy zauważyć, że pojęcie „tych samych czynów” widnieje także w art. 54 KWUS. W tym kontekście pojęcie to zostało zinterpretowane w ten sposób, że dotyczy jedynie czynów rozumianych jako zdarzenia i obejmuje pewną całość, na którą składają się nierozdzielnie ze sobą związane konkretne okoliczności, niezależnie od ich kwalifikacji prawnej lub chronionego interesu prawnego (zob. wyroki: z dnia 9 marca 2006 r. w sprawie C-436/04 Van Esbroeck, Zb.Orz. s. I-2333, pkt 27, 32, 36; a także z dnia 28 września 2006 r. w sprawie C-150/05 Van Straaten, Zb.Orz. s. I-9327, pkt 41, 47, 48).

- 40 Zważywszy wspólny cel art. 54 KWUS i art. 3 ust. 2 decyzji ramowej, polegający na uniknięciu sytuacji, w której dana osoba będzie ponownie ścigana lub postawiona przed sądem karnym o te same czyny, należy przyjąć, że wykładnia tego pojęcia, jakiej dokonano na gruncie KWUS, pozostaje aktualna również w kontekście decyzji ramowej.
- 41 Kiedy wykonujący nakaz organ sądowy dowiadyuje się o istnieniu w państwie członkowskim prawomocnego orzeczenia obejmującego „te same czyny” co przedstawiony mu nakaz aresztowania, organ ten powinien – zgodnie z art. 3 pkt 2 decyzji ramowej – odmówić wykonania tego nakazu aresztowania, pod warunkiem – w przypadku wyroku skazującego – że taki wyrok skazujący został wykonany lub jest w trakcie wykonywania, lub nie może zostać wykonany w państwie członkowskim, w którym skazanie nastąpiło.
- 42 We wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym sąd krajowy wskazuje, że w pierwszej chwili jest skłonny uznać, iż czyny objęte prawomocnym orzeczeniem z dnia 30 listopada 2005 r., tj. posiadanie przez G. Mantella w dniu 13 września 2005 r. w Vittorio 155,46 g kokainy, różnią się, w aspekcie pojęcia „tych samych czynów”, od tych, które zostały opisane w nakazie aresztowania, tj. po pierwsze, mających miejsce w okresie od stycznia 2004 r. do listopada 2005 r. czynów związanych z udziałem G. Mantella w organizacji przestępczej w charakterze kuriera, pośrednika i dostawcy i, po drugie, dotyczących nielegalnego posiadania narkotyków w tym samym okresie w kilku miastach włoskich i niemieckich.
- 43 Tak więc należy stwierdzić, że pytania sądu krajowego dotyczą w rzeczywistości raczej pojęcia „prawomocnego orzeczenia” niż „tych samych czynów”. Sąd ten zastanawia się bowiem, czy – skoro w chwili wydania wyroku w dniu 30 listopada 2005 r. włoskie organy ścigania dysponowały dowodami dotyczącymi czynów popełnionych

w okresie od stycznia 2004 r. do listopada 2005 r., które to dowody mogły wykazać przestępczy udział G. Mantella w zorganizowanej grupie przestępczej, a także nielegalne posiadanie narkotyków – należy uznać, że wyrok ten jest nie tylko prawomocnym wyrokiem skazującym obejmującym pojedyncze czyny z dnia 13 września 2005 r., zakwalifikowane jako nielegalne posiadanie narkotyków w celu dalszej sprzedaży, ale także wyrokiem stanowiącym przeszkodę dla późniejszego ścigania na podstawie zarzutów takich jak opisane w nakazie aresztowania.

44 Innymi słowy, sąd ten zastanawia się, czy okoliczność, że organy ścigania dysponowały dowodami dotyczącymi czynów wyczerpujących znamiona przestępstw wymienionych w nakazie aresztowania, lecz nie przedłożyły ich ocenie Tribunale di Catania, kiedy ten orzekał w przedmiocie pojedynczych czynów mających miejsce w dniu 13 września 2005 r., pozwala na uznanie, że mamy do czynienia z orzeczeniem równoważnym z prawomocnym orzeczeniem obejmującym czyny opisane w nakazie aresztowania.

45 W tej kwestii należy stwierdzić, że uważa się, iż w stosunku do osoby poszukiwanej zapadło prawomocne orzeczenie obejmujące te same czyny w rozumieniu art. 3 pkt 2 decyzji ramowej, jeżeli w następstwie przeprowadzonego postępowania karnego prawo oskarżyciela publicznego do wniesienia oskarżenia ostatecznie wygasło (zob. analogicznie wyroki z dnia 11 lutego 2003 r. w sprawach połączonych C-187/01 i C-385/01 Gözütok i Brügge, Rec. s. I-1345, pkt 30; a także z dnia 22 grudnia 2008 r. w sprawie C-491/07 Turanský, Zb.Orz. s. I-11039, pkt 32) lub jeżeli organy sądowe państwa członkowskiego wydały orzeczenie uniewinniające oskarżonego z powodu braku dostatecznych dowodów (zob. analogicznie ww. wyrok w sprawie Van Straaten, pkt 61; a także ww. wyrok w sprawie Turanský, pkt 33).

46 „Prawomocność” orzeczenia, o której mowa w art. 3 pkt 2 decyzji ramowej, podlega ocenie zgodnie z prawem tego państwa członkowskiego, w którym orzeczenie zostało wydane.

- 47 I tak, orzeczenie, które zgodnie z prawem państwa członkowskiego, w którym wszczęto postępowanie karne przeciwko danej osobie, nie powoduje definitywnie wygaśnięcia prawa oskarżyciela publicznego do oskarżenia na poziomie krajowym o określone czyny, co do zasady nie może stwarzać przeszkody procesowej uniemożliwiającej ewentualne wszczęcie lub prowadzenie postępowania przeciwko tej osobie o te same czyny w jednym z pozostałych państw członkowskich Unii (zob. analogicznie ww. wyrok w sprawie Turanský, pkt 36).
- 48 W tej kwestii, podobnie jak w ramach współpracy przewidzianej w art. 57 KWUS, art. 15 ust. 2 decyzji ramowej pozwala organowi sądowemu wykonującemu nakaz na żądanie od organu sądowego państwa, na którego terytorium orzeczenie zostało wydane, dokładnych informacji dotyczących charakteru tego orzeczenia w celu ustalenia, czy zgodnie z prawem tego państwa członkowskiego jest to orzeczenie takiej natury, że należy uznać je za orzeczenie powodujące definitywnie wygaśnięcie prawa oskarżyciela publicznego do oskarżenia na poziomie krajowym (zob. analogicznie ww. wyrok w sprawie Turanský, pkt 37).
- 49 W sprawie głównej sąd odsyłający skorzystał właśnie z drogi współpracy przewidzianej w art. 15 ust. 2 decyzji ramowej. Organ sądowy wydający nakaz wskazał w odpowiedzi wprost, że zgodnie z prawem włoskim wobec podejrzanego wydano prawomocne orzeczenie obejmujące pojedyncze czyny polegające na nielegalnym posiadaniu środków odurzających, natomiast nakaz aresztowania dotyczy ścigania za inne czyny, związane z zorganizowaną przestępczością oraz z innymi przestępstwami nielegalnego posiadania środków odurzających w celu dalszej sprzedaży, których nie objęło orzeczenie z dnia 30 listopada 2005 r. Tak więc, choć organy ścigania posiadały pewne informacje faktyczne dotyczące tych przestępstw, z odpowiedzi udzielonej przez organ sądowy wydający nakaz wynika, że nie można uznać, iż pierwsze orzeczenie Tribunale di Catania spowodowało definitywnie wygaśnięcie prawa oskarżyciela publicznego do oskarżenia na poziomie krajowym jeżeli chodzi o czyny wymienione w nakazie aresztowania.

- 50 W konsekwencji, w okolicznościach takich jak w sprawie przed sądem krajowym, gdy organ sądowy wydający nakaz, w odpowiedzi na zażądanie informacji w rozumieniu art. 15 ust. 2 decyzji ramowej przez organ sądowy wykonujący nakaz, wyraźnie stwierdzi i wyjaśni, że poprzednie jego orzeczenie nie obejmowało czynów wymienionych w nakazie aresztowania, a zatem nie stanowi przeszkody dla ścigania czynów opisanych w tym nakazie, organ sądowy wykonujący nakaz powinien wyciągnąć wszelkie wnioski z ocen, jakie zawarł w swej odpowiedzi organ sądowy wydający nakaz.
- 51 Mając na względzie powyższe rozważania, na pytanie sądu krajowego należy odpowiedzieć w ten sposób, że dla celów wydania i wykonania europejskiego nakazu aresztowania pojęcie „tych samych czynów” zawarte w art. 3 pkt 2 decyzji ramowej stanowi autonomiczne pojęcie prawa Unii. W okolicznościach takich jak w sprawie przed sądem krajowym, gdy organ sądowy wydający nakaz, w odpowiedzi na zażądanie informacji w rozumieniu art. 15 ust. 2 decyzji ramowej przez organ sądowy wykonujący nakaz, wyraźnie stwierdzi – na podstawie swego prawa krajowego i w zgodzie z wymogami wynikającymi z pojęcia „tych samych czynów” zawartego w tymże art. 3 pkt 2 decyzji ramowej – że poprzednie orzeczenie wydane w jego porządku prawnym nie jest prawomocnym orzeczeniem obejmującym czyny wskazane w nakazie aresztowania, a zatem nie stanowi przeszkody dla ścigania tych czynów, organ sądowy wykonujący nakaz nie ma żadnych podstaw, by w odniesieniu do takiego orzeczenia uznać, że zachodzi przypadek obligatoryjnej odmowy przewidziany w art. 3 pkt 2 decyzji ramowej.

W przedmiocie kosztów

- 52 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

Dla celów wydania i wykonania europejskiego nakazu aresztowania pojęcie „tych samych czynów” zawarte w art. 3 pkt 2 decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi stanowi autonomiczne pojęcie prawa Unii.

W okolicznościach takich jak w sprawie przed sądem krajowym, gdy organ sądowy wydający nakaz, w odpowiedzi na zażądanie informacji w rozumieniu art. 15 ust. 2 decyzji ramowej przez organ sądowy wykonujący nakaz, wyraźnie stwierdzi – na podstawie swego prawa krajowego i w zgodzie z wymogami wynikającymi z pojęcia „tych samych czynów” zawartego w tymże art. 3 pkt 2 decyzji ramowej – że poprzednie orzeczenie wydane w jego porządku prawnym nie jest prawomocnym orzeczeniem obejmującym czyny wskazane w nakazie aresztowania, a zatem nie stanowi przeszkody dla ścigania tych czynów, organ sądowy wykonujący nakaz nie ma żadnych podstaw, by w odniesieniu do takiego orzeczenia uznać, że zachodzi przypadek obligatoryjnej odmowy przewidziany w art. 3 pkt 2 decyzji ramowej.

Podpisy